

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ГЕРМАНІСТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

*Світлій пам'яті ректора Кіровоградського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка,
професора Віталія Івановича Завіни присвячується...*

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:

**Філологічні науки
(мовознавство)**

Випуск 96 (2)

Кіровоград – 2011

ББК 81.07; 81.0; 74.261.7

М 54

УДК 81.25; 81'27; 44(07)

Наукові записки. – Випуск 96 (2). – Серія: Філологічні науки (мовознавство):
У 2 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – 571 с.

ISBN 966-8089-24-3

До наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню актуальних питань різних галузей сучасного мовознавства – граматики, фонетики та фонології, лінгвометодики, методики навчання мов і перекладу.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів філологічних факультетів, а також учителів-словесників.

Друкується за ухвалою вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 6 від 31.01.2011 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. Олег Семенюк	– доктор філологічних наук, професор (відповідальний редактор).
2. Григорій Клочек	– доктор філологічних наук, професор.
3. Болеслав Кучинський	– кандидат філологічних наук, професор.
4. Василь Лучик	– доктор філологічних наук, професор.
5. Володимир Манакін	– доктор філологічних наук, професор.
6. Василь Марко	– доктор філологічних наук, професор.
7. Володимир Панченко	– доктор філологічних наук, професор.
8. Валентина Паращук	– кандидат філологічних наук, професор.
9. Василь Ожоган	– доктор філологічних наук, професор.
10. Олег Поляруш	– кандидат філологічних наук, професор.
11. Олена Семенець	– доктор філологічних наук, професор.
12. Олександр Білоус	– кандидат філологічних наук, доцент (відповідальний за випуск).

ISBN 966-8089-24-3

Статті подано в авторській редакції.

© Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2011

<http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Заголовок з екрана, 2010.

2. Вас вітає on-line система дистанційної підтримки навчання у школах, ліцєях та гімназіях України! – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://disted.edu.vn.ua/> – Заголовок з екрана, 2010.

3. Відділ освіти Вінківцевської райдержадміністрації Хмельницької області. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://vin-distanziyne.at.ua>. – Заголовок з екрана, 2010.

4. Коваль М., Шуневич Б. Зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки викладачів до впровадження дистанційного навчання // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. Зб. наук. праць. Ч.2. – Львів: ЛДУ БЖД, 2009. – С. 270–274.

5. Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах : Програма IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 28-30 жовтня 2010 р. – Львів: ЛДУ БЖД. – 32 с.

6. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері вищої освіти за дистанційною формою навчання: Проект прийнятий за основу на засіданні ДАК 21.06.05. – К., 2005. – 2 с.

7. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. – Режим доступу: www.ubgd.lviv.ua. – Заголовок з екрана, 2010.

8. Моклюк М. О. Методика використання елементів дистанційних технологій у процесі навчання фізики в загальноосвітніх навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. О. Моклюк ; керівник роботи В. Ф. Заболотний ; НПУ імені М. Драгоманова. – Київ, 2009. – 197 с.

9. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1231 про впровадження науково-педагогічного проекту «Дистанційне навчання учнів» від 29.12.09. – К., 2009. – 2 с.

10. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://dl.kpi.kharkov.ua>. – Заголовок з екрана, 2010.

11. Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.04 № 40. – Режим доступу: <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?st=1078&god=2004>. – Заголовок з екрана, 2010.

12. Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153. – К., 2005. – 13 с.

13. У Шостці організоване дистанційне навчання школярів через телебачення. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://www.unian.net/ukr/news/news-345250.htmlrf>. – Заголовок з екрана, 2010.

14. Український інститут інформаційних технологій в освіті. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://udec.ntu-kpi.kiev.ua>. – Заголовок з екрана, 2010.

15. Шуневич Б. Роль вищих освітніх закладів в організації дистанційного навчання в американських середніх школах // Інформаційні технології і засоби навчання: Електронне наукове фахове видання. – Київ, 2010. – Вип. 6(20). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. 1-8 с.

16. Шуневич Б. Теоретичні основи дистанційного навчання. Навч. посібник. – Львів: Вид-во ЛДУБЖД, 2009. – 200 с.

17. Шуневич Б.І. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України: навчальний посібник. – Львів: Вид-во „Ставропігон”, 2006. – 206 с.

18. Michigan Virtual School. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://www.mivhs.org/>. – Заголовок з екрана, 2010.

19. University of Missouri High School. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://cdis.missouri.edu/high-school.aspx>. – Заголовок з екрана, 2010.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Богдан Шуневич – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

Наукові інтереси: методика комп'ютеризованого, дистанційного і комбінованого навчання іноземних мов, термінознавство, технічний переклад.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВ

Олена БАЖАНОВСЬКА (Луганськ, Україна)

У статті розглянуто функціональні особливості української та іноземної мов у ситуації їхнього вивчення в дошкільному віці дітьми з російськомовних родин в Україні.

Ключові слова: функціональні особливості, українська близькостпоріднена мова, іноземна мова, російськомовна родина.

Functional features of the Ukrainian and foreign languages in situation of their studying at preschool age by children from Russian-speaking families are considered in this article.

Key words: functional features, the Ukrainian closely cognate language, foreign language, Russian-speaking family.

Сучасне глобальне суспільство стає все більш взаємопов'язаним та взаємозалежним. Щоб успішно орієнтуватися в складному сьогоденні, людині вже недостатньо знати тільки рідну мову. Суттєвим чинником соціально-економічного розвитку окремої країни стає вміння її громадян користуватися спілкуванні декількома мовами. Особливої значущості набуває знання іноземних мов, тому сьогодні фахівці рекомендують починати їх вивчення вже з дошкільного віку.

У житті людини й суспільства іноземна мова, як і рідна, має виконувати дві найважливіші функції – комунікативну і пізнавальну. На відміну від рідної мови, яка слугує для міжособистісного спілкування, іноземна мова є засобом міжнаціонального, міждержавного, міжнародного спілкування.

Метою статті є визначення функціональних особливостей української та іноземної мов у ситуації їхнього вивчення в дошкільному віці дітьми з російськомовних родин в Україні. Зазначимо, що досліджувана мовна ситуація є характерною переважно для регіонів південно-східної, східної й південної частин України, де, за даними дослідження Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), яке проводилося у 2003 році, від 82,3% до 86,8% населення розмовляють російською [13: 10].

На нашу думку, умови вивчення іноземних мов дітьми в Україні й, наприклад, у країнах Європи або в Канаді різні. Розглядаючи особливості вивчення іноземної мови в дитячому дошкільному віці, європейські дослідники найчастіше використовують термін «двомовність» або «білінгвізм». Класичним вважається визначення двомовності, яке дав У. Вайнрайх у своїй відомій роботі "Мовні контакти": "Практику користування двома мовами по черзі ми будемо називати двомовністю, а осіб, які її здійснюють, – двомовними" [5: 22]. Тут не визначається ступінь володіння мовами: мається на увазі, що практика користування то однією мовою, то іншою вже припускає можливість їхнього використання для комунікації. Схоже визначення, яке нагадує компроміс між вітчизняною традицією й закордонним досвідом, дає В. Ю. Розенцвейг: "Під двомовністю звичайно розуміється володіння двома мовами й регулярне переключення з однієї на іншу залежно від ситуації спілкування" [14: 9-10].

У численних публікаціях, присвячених проблемам білінгвізму й мультилінгвізму, знайшли відображення значні розбіжності в розумінні цього питання. На думку багатьох дослідників, для успішного і своєчасного розвитку мовлення й мислення дитина до 4-5 років має орієнтуватися лише на одну мовну систему (Б.В. Беляєв, Л.І.Белякова, М.Є. Верещагін, Ю.Д. Дешерієв, Л.Г. Кошкуневич, В.Ю. Розенцвейг та ін.) [2; 3; 6; 8; 12; 14]. Водночас, вже з початку ХХ століття з'являються публікації, що свідчать про можливість успішного оволодіння другою мовою у ранньому дошкільному віці (J. Ronjat та ін.) [19], а пізніше – дослідження, у яких представлено метод і результати навчання дітей двом мовам з раннього віку (Б. Бейн, А.Ю, Н.В. Імедадзе, W. Leopold, A. Reynolds та ін.) [1; 10; 17; 18].

У дослідженнях представників канадської лінгвістичної школи, яка сформувалася в країні з великою кількістю мігрантів, визначаються такі основні форми білінгвізму: перша – це засвоєння другої мови одночасно з першою у ранньому дитинстві. Таке засвоєння забезпечує широку двомовність, коли індивід досконало знає обидві мови, а ступінь володіння кожною з них є досить високим. Залежно від обставин він легко переходить з однієї на іншу, внутрішньо засвоює обидві мовні системи, отже, може мислити в кожній з них. Такі двомовні індивіди найчастіше не знають, з носіями якої саме мови себе ототожнювати і яку мову вважати рідною. Для деякого з них друга мова стає першою. Такою є точка зору канадських вчених М.Сігуана й У.Ф.Маккі [15: 22-24]. Зазначимо, що описана ситуація практично не зустрічається під час вивчення іноземної мови дітьми з російськомовних родин, але, вона є характерною в процесі засвоєння ними української мови, якщо для одного з їхніх батьків остання є рідною, і в сім'ї спілкуються як російською, так і українською.

Друга типова форма двомовності має місце в тому випадку, коли дитина, яка зростала в одномовній родині, відкриває для себе другу мову в навчальному закладі. Така двомовність може стати досить глибокою, але, у зв'язку із соціальною ситуацією, мають місце розбіжності у користуванні мовами та їхніх функціях. Перша мова так і залишається для дитини «особистою і повсякденною», а мова, що вивчається у школі, – мовою офіційних контактів і соціальних функцій [15: 22-24]. Саме ця форма характеризує більшість випадків вивчення української мови дітьми з російськомовних родин в нашій країні.

Третя форма засвоєння другої мови – спонтанна – здійснюється шляхом постійного й прямого контакту із суспільством, у якому розмовляють цією мовою. Компетентність у ній залишається обмеженою, але є достатньою для користування мовою як засобом спілкування.

У такій ситуації опиняються дорослі іммігранти в країні, мова якої не є для них рідною. Четверта форма – засвоєння другої мови в рідній країні індивіда тільки у школі. Так звичайно вивчають іноземну мову. Компетентність володіння нею залишається досить обмеженою [15: 22-24]. В Україні остання форма характеризує більшість випадків вивчення дитиною іноземної мови, яка не є близькоспорідненою російській та українській мовам.

На нашу думку, стосовно дітей з російськомовних родин в сучасній Україні не можна говорити про двомовність, оскільки, крім російської мови, що є для них рідною, з раннього віку вони засвоюють ще дві мови – іноземну та українську, які пропонуються до вивчення в багатьох дитячих дошкільних закладах. Таким чином, йдеться вже про «багатомовність» або «мультилінгвізм». Український дослідник В.Ф. Дороз також зазначає, що для України характерним є явище індивідуального трилінгвізму, яке не передбачає, що мовне середовище (колектив) має бути тримовним. «Адже відомо, що не всі поляки, болгари, німці, таджики, що мешкають в Україні, знають рідну мову (в кращому випадку говорять на діалекті), рідко, хто з українців знає мову іншої національної спільноти. Таким чином, індивідуальний трилінгвізм – характеристика конкретного індивіда» [9].

Для того щоб порівняти функціональне навантаження нерідних мов, які вивчаються в дитячому дошкільному віці, необхідно звернутися до проблеми взаємозв'язку мови й особистості. Цей взаємозв'язок розглянуто у розробленій Ю.Н. Карауловим теорії мовної особистості, яка постає як «осередок і результат соціальних законів, продукт історичного розвитку етносу і його психічної сфери, творець і користувач знакових, тобто системно-структурних по своїй природі утворень» [11: 22]. На думку відомого вченого Л.В. Щерби, існує два типи співіснування мов у свідомості індивідів. «Що стосується першого типу, то дві мови утворюють у цьому випадку дві автономні області в мисленні осіб... Таким чином, особа, яка є двомовною, не може автоматично переключатися з однієї мови на іншу, тому переклад для неї є трудним» [16]. Саме це відбувається під час вивчення не близькоспорідненої іноземної мови дітьми з російськомовних родин. Про другий тип співіснування мов у свідомості Л.В. Щерба пише: «Дві мови утворюють у розумі лише одну систему асоціацій, де будь-який елемент має свій безпосередній еквівалент в іншій мові, отже, переклад не викликає утруднень» [16].

Розглянемо докладніше умови вивчення нерідних мов в Україні та їхні функції на прикладі української та англійської. Засвоєння дітьми української мови відбувається в специфічній соціолінгвістичній ситуації російсько-української мовної близької спорідненості. Для більшості дітей російська мова є основною або головною мовою, тобто мовою, з носіями якої дитина ототожнює себе, яку вважає рідною і якій надає пріоритет у користуванні. Ця мова є першою за часом її засвоєння.

Російська для більшості дошкільників з російськомовних родин є першою мовою, якою вони вчаться спілкуватися й думати. Нагадаємо, що українська мова, як і російська, належить до східнослов'янських мов. Ці мови є близькоспорідненими, що дозволяє російськомовним дітям засвоювати українську швидше, аніж іноземну мову. Мовленнєвий розвиток дошкільника характеризується рецептивною і певною мірою репродуктивною двомовністю, тобто сприйняттям і розумінням української мови й відтворенням деяких її елементів, і багатомовністю, якщо відбувається засвоєння ще й іноземної мови.

Схарактеризуємо мовні середовища, в яких відбувається вивчення української та іноземної мов. Дошкільники з російськомовних родин не залучені до повноцінного українськомовного й іншомовного середовища. Але українська мова досить рано входить у життя таких дітей, оскільки вони чують її по радіо, телебаченню, від деяких дорослих, на окремих заняттях або протягом цілого дня у дитячому садку, – залежно від мовного режиму дошкільного закладу. Нерідко діти можуть відповідати російською навіть тоді, коли до них звертаються українською, оскільки впевнені, що їх розуміють. Таким чином, мовленнєві ситуації, в яких опиняються діти, особливо за межами дитячого садка, не вимагають від них обов'язкового спілкування українською. До того ж, стихійне оволодіння українською мовою призводить до змішання в мовленні дитини російських та українських елементів. Отже, близька спорідненість української та російської мов, особливості російсько-українського білінгвізму дошкільників вимагають специфічних підходів до навчання українській мові

дітей з російськомовних родин. Ці підходи мають певною мірою відрізнятись від тих, за допомогою яких здійснюється навчання рідній чи іноземній мові.

Умови навчання дошкільників близькоспорідненій мові визначені відомою українською дослідницею А.М. Богуш [4]. До таких умов вона обґрунтовано відносить усвідомлення дітьми мовних явищ; формування почуття другої близькоспорідненої мови; наявність взірця правильного літературного мовлення; постійний контроль за тим, як діти розмовляють другою мовою; формування диференційованих настанов щодо користування першою або другою мовою; спільну роботу дитячого садка, родини й школи з навчання дошкільників другій мові; керівництво процесом оволодіння другою мовою.

Засвоєння іноземної мови дошкільниками з російськомовних родин відбувається за відсутності природного іншомовного середовища. За даними дослідників, вивченню іноземної мови приділяється до 30 хвилин 2-3 рази на тиждень. Дитину ніщо не пов'язує з іншою країною та іншомовною культурою, вона не відчуває потреби в іноземній мові. Зрозуміло, що у відриві від природного мовного середовища спілкування іноземною мовою в цьому випадку немотивоване і, відповідно, компетентність володіння нею залишається досить лімітованою.

Для кращого розуміння особливостей вивчення дитиною української мови як близькоспорідненої (або другої рідної мови) та іноземної мови, схарактеризуємо відмінності у засвоєнні рідної та іноземної мов, визначені видатним радянським психологом Л.С. Виготським. На його думку, засвоєння дитиною рідної мови відбувається не усвідомлено і за відсутності намірів, а вивчення іноземної починається з усвідомлення і певних намірів. Тому можна сказати, що розвиток рідної йде знизу вгору, а розвиток іноземної – зверху вниз. У першому випадку спочатку виникають елементарні, найнижчі властивості мовлення й тільки пізніше розвиваються його складні форми, пов'язані з усвідомленням фонетичної структури мови, її граматичних форм і довільною побудовою мовлення. У другому випадку спочатку розвиваються найвищі, складні властивості мовлення, пов'язані з усвідомленням і наявністю намірів, і тільки пізніше виникають елементарні властивості, пов'язані зі спонтанним користуванням чужим мовленням [7].

Таким чином, Л.С. Виготський по суті визначив дві форми оволодіння мовою – природну (стихійну) і штучну (організовану). У першому випадку засвоєння мови відбувається в результаті природного спілкування дорослого з дитиною. «Лінгвістична інформація», яку отримує дитина, методично невпорядкована, тобто жодним чином не розподілена ні в плані послідовності її надання, ні в плані її обсягу. Штучна форма засвоєння мови передбачає методично строго впорядковану подачу матеріалу. У результаті «те, у чому проявляється сила іноземної мови у дитини, складає слабкість рідної мови, і, навпаки, у тій сфері, де рідна мова показує свою силу, іноземна мова виявляється слабкою» [7: 265].

З огляду на особливості засвоєння мов, визначені Л.С.Виготським, варто вказати, що вивченню близькоспорідненої української мови притаманні риси обох схарактеризованих ним процесів: по-перше, має місце неусвідомлене засвоєння української мови в повсякденному спілкуванні, розвиток мовлення в результаті поступового занурення у відповідне комунікативне середовище й пристосування до нього; по-друге, здійснюється спеціально організоване навчання способом побудови висловлювань українською мовою, її відмежування від російської, тобто вводяться елементи керованості й усвідомленості. Інакше кажучи, розвиток української мови йде одночасно й «знизу вгору», і «зверху вниз».

У свою чергу, процес засвоєння іноземної мови має певні відмінності: по-перше, відмінна сама стратегія оволодіння мовою, оскільки в дітей повністю відсутні навички й уміння користуватися цією мовою у спілкуванні, а також відповідний словниковий запас, до того ж мовне середовище формується штучно і свідоме засвоєння дітьми елементів системи іноземної мови й елементів культури країни цієї мови відбувається через зіставлення їх із системою рідної мови; по-друге, рівень спілкування дитини з оточуючими дітьми й дорослими за допомогою іноземної мови значно нижчий, аніж рівень спілкування рідною або близькоспорідненою мовами, оскільки більшість вихователів дитячих дошкільних закладів не мають відповідної професійної підготовки для створення іншомовного середовища; по-

третє, лінгвістична інформація надходить до дитини послідовно і впорядковано, у строго обмеженому обсязі.

Необхідно також звернути увагу на характеристику мови як засобу задоволення комунікативної потреби вираження думок і почуттів. У цій якості функціонують як рідна мова, так й іноземна. Однак рідна мова є природною, натуральною формою усвідомлення існування й позначення емоційно-вольової сфери людини. Українська мова, за умови володіння нею на достатньому рівні, може бути використана у цій функції частково, оскільки є близькоспорідненою, але будь-яка інша, в нашому випадку іноземна мова, не може замінити й тим більше витіснити у виконанні цієї функції рідну мову.

У роботі проаналізовані та узагальнені особливості функціонального навантаження української та іноземної мов у ситуації їхнього вивчення в дитячому дошкільному віці дітьми з російськомовних родин в Україні. Підбиваючи підсумки, зазначимо, що виконання функції засобу спілкування й залучення до культури є характерним як для рідної, так і для української й іноземної мов. Але функції засобу включення в мовну спільноту і присвоєння досвіду притаманні тільки російській та українській мовам. Вивчення іноземної мови сприяє формуванню «мовної свідомості», оскільки іноземна мова, доповнюючи можливості рідної, слугує засобом співвіднесення особистості з предметною дійсністю, розвитку пізнавального інтересу, задоволення пізнавальних і комунікативних потреб, вирішення комунікативних і пізнавальних завдань.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бейн Б., Ю А., Панарин А.И. Билингвистическое воспитание детей (вновь обращаясь к Л. Выготскому и А. Лурия)// Вопросы психологии. – 1994. – №3. – С.68-81.
2. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. М., 1965. – 27 с.
3. Белякова Л.И., К вопросу о комплексной медико-педагогической работе с детьми. – М., 1967. – 45 с.
4. Богущ А.М. Методика обучения детей русскому языку в дошкольных учреждениях. – К. : Вища шк. Изд-во при Киев. ун-те, 1990. – 220 с.
5. Вайнрайх У. Языковые контакты: Состояние и проблемы исследования. – Киев: Вища шк., 1979. - 264 с.
6. Верещагин Е.М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма). – М. Изд-во МГУ, 1969. – 160 с.
7. Выготский Л.С. Воображение и его развитие в детском возрасте // Собр. соч.: В 6 т.- Т.2. - М. : Педагогика, 1982. – С.265.
8. Дешериев Ю. Д. Основные аспекты исследования двуязычия и многоязычия [Текст] / Ю. Д. Дешериев, И. Ф. Протченко // Проблемы двуязычия и многоязычия. – М.: Наука, 1972. – С. 26–42.
9. Дороз В.Ф. Психолінгвістична характеристика мовленнєвої діяльності учнів національних спільнот в умовах білінгвізму, трілінгвізму / Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 4. – Бердянськ : БДПУ, 2009.
10. Имедадзе Н.В. Экспериментально психологическое исследование овладения и владения вторым языком. Тбилиси, 1979. – 156 с.
11. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987. – 261с.
12. Кашкуревич Л. Г. Формирование универсальных умений билингва. -М.: Высш. шк., 1988. – 139 с.
13. Курохтина Т.Н. Межъязыковая интерференция в условиях близкородственного украинско-русского двуязычия: Автореф. дис. ... к. фил. наук: 10.02.03. – М., 2010. – 23с.
14. Розенцвейг В.Ю. Основные вопросы теории языковых контактов // Новое в лингвистике. Вып. VI. Языковые контакты. М., 1972. – С. 5-24.
15. Сигуан М., Макки У.Ф. Образование и двуязычие. – М.: Педагогика, 1990. – 180с.
16. Щерба Л.В. Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Л.: Изд. Ленинградского университета, 1958. – 182с.
17. Leopold W. Speech development of a bilingual child. Evanston: Northwestern University Press, Vol.I-IV. – 1939-1949.
18. Reynolds A. (ed.) Bilingualism, multiculturalism, and second language learning. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1991. – p.183-188.
19. Ronjat J. Le developpement du langage observé chez bilingue. Paris: Champion, 1913.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Бажановська – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: європейська мовна політика.

МАНЬКОВСЬКА Тетяна. ДОСЛІДЖЕННЯ АКЦЕНТОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. В “АРХІВІ СЛОВ’ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ” В. ЯГІЧА	258
ПОЛИЩУК Ганна. ВІЛЬНЕ ФОНЕМНЕ ВАРІЮВАННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ДИФТОНГІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ	264
СИДЕЛЬНИКОВА Лариса. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ГРАФЕМИ І ГРАФЕМІКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ	268
ХОМЕНКО Тетяна. СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРИНЦИПИ КОДИФІКАЦІЇ ОРФОЕПІЧНОЇ НОРМИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	272
ЮЩЕНКО Ганна. ДИНАМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОГО ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО ДІАЛОГУ	276
БОНДАРЕНКО Юлія, САУЛЯК Альона. THE PHONEMIC VARIETY OF ESTUARY ENGLISH	281
БОР Людмила. ВЛИЯНИЕ ПОЛЬСКОЯЗЫЧНЫХ ПЕРЕСЕЛЕНЦЕВ НА РАЗВИТИЕ ПРОИЗНОСИТЕЛЬНОГО ВАРИАНТА НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА В РУРСКОМ ПРОМЫШЛЕННОМ РЕГИОНЕ	285
ВЛАСІК Наталія. ПАУЗАЛЬНА ДИНАМІКА КВАНТУВАННЯ МАСМЕДІАЛЬНОГО ДИСКУРСУ	289
ВОЛЬФОВСЬКА Ольга. АКЦЕНТНО-РИТМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЯ НІМЕЦЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ РАДІОДИКТОРІВ	293
ГУМЕНЮК Інна. СПЕЦИФІКА ПРОСОДИЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ МІСЬКИХ ПЕЙЗАЖНИХ ОПИСІВ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ	298
ДЕГТЯРЬОВ Денис. СИНТАГМАТИКА СКЛАДУ ТА СКЛАДОВИЙ СТЕРЕОТИП АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	303
ЛОЗОВИЙ Дмитро. ПАУЗАЦІЯ ЯК МАРКЕР ГЕНДЕРНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСОВОГО ДИСКУРСУ	307
СЕТТАРОВА Майє. СЛОГ КАК ЕДИНИЦА ФОНЕТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ	311
ТАНЧИНЕЦЬ Марія. ПОНЯТТЯ НОРМИ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ ВАРІЮВАННЯ	314
URBANI Martina. PROSODIC DIFFERENCES IN ITALIAN AND ENGLISH UTTERANCES	317
ХОМЕНКО Наталія. ФОНОСИМВОЛІЗМ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ЙОГО ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ	323
ХОМИЦЬКА Ірина. ЗАЛЕЖНІСТЬ СЕРЕДНІХ ЧАСТОТ ВЖИВАННЯ ГРУП ПРИГОЛОСНИХ ФОНЕМ ВІД ТИПІВ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ У ДРАМІ Б.ШОУ «ДРУГИЙ ОСТРІВ ДЖОНА БУЛЯ»	326
ШАРОВАРОВА Станіслава. ЗАСОБИ ВАРІЮВАННЯ АКЦЕНТНИХ СТРУКТУР СЛІВ У КАНАДСЬКІЙ ТА АВСТРАЛІЙСЬКІЙ ВИМОВНИХ НОРМАХ (У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ З БРИТАНСЬКОЮ НОРМОЮ)	330
ШНУРОВСЬКА Любов. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПРОСОДИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ В УСНОМУ ІНШОМОВНОМУ ДИСКУРСІ БІЛІНГВА	334

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВЧИТЕЛЯ ТА ПЕРЕКЛАДАЧА .....**

339

ГРИШКОВА Раїса. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	339
КНЯЗЯН Маріанна. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	344
PASLAWSKA Alla. DER DAF-UNTERRICHT: AUF DER SUCHE NACH DER IDENTITÄT	347
ШУНЕВИЧ Богдан. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	350
БАЖАНОВСЬКА Олена. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВ	354
БЕРЕСТЕНЬ Елена. АУДИРОВАНИЕ НА УРОКЕ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА	359
ВАСИЛЬСВА Ельза. СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАГІСТРІВ-МІЖНАРОДНИКІВ	362
ДАЦЬКА Тетяна. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ WEB 2.0 У НАВЧАННІ КРАЇНОЗНАВСТВА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА США	365
ЗАДОРОВНА Ніна. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ	370